

2. Кочеткова Т.И. Сложносоставные имена существительные в современном русском языке (словообразовательный, лексико-семантический и грамматический анализ) : дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / Т.И. Кочеткова. – М., 1983.
3. Кучеренко О. Антонімія в сучасній українській пожежно-технічній терміносистемі / О. Кучеренко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2002. – № 453. – С. 425–428.
4. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – 686 с.
5. Михайлова Т.В. Семантичні відношення в українській науково-технічній термінології : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Т.В. Михайлова; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2002. – 214 с.
6. Пумпянский А.Л. Функциональный стиль научной и технической литературы / А.Л. Пумпянский // Вопросы языкознания. – 1977. – № 2.
7. Розенталь Д.Э. Современный русский язык / Д.Э. Розенталь, И.Б. Голуб, М.А. Теленкова. – М. : Высшая школа, 1991. – 559 с.
8. Романова О.О. Українська термінологія швацької промисловості : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О.О. Романова; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2009.
9. Словник української мови : в 11 томах. – К. : Наук. думка, 1970 – 1980.
10. Українська мова : енцикл. / [редкол. : В.М. Русанівський (співголова), О.О. Тараненко (співгол.), М.П. Зяблюк та ін.]. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Укр. енцикл., 2004. – 824 с.
11. Цимбал Н.А. Антонімічні відношення у термінології органічної хімії / Н.А. Цимбал // Українська термінологія і сучасність : зб. наукових праць. – К., 1998. – С.188 – 192.

Радомская Л. Антонимические отношения в терминологических существительных-юкстапозитах.

В статье проанализированы основные проявления антонимичных отношений между компонентами терминологических существительных-юкстапозитов. Выяснено актуальность исследования семантических отношений в лексической системе украинского языка вообще и в частности в структуре украинской терминологии. Определены особенности построения терминологических существительных-юкстапозитов с равноправными компонентами как отдельной категории сложных слов с постоянной номинативностью, целостным оформлением и идиоматичностью. Охарактеризована специфика терминологических антонимических пар – компонентов существительных-юкстапозитов, выделены их типы, объединены в лексико-семантические группы.

Ключевые слова: *семантические отношения, антонимичные отношения, терминологические существительные-юкстапозиты, терминологическая антонимичная пара.*

Radomska L. Antonymous Rrelations in Terminological Noun-juxtapositions.

The article analyzes the main manifestations of antonymous relations between the components of terminological noun-juxtapositions. It is shown the relevance of the study of semantic relations in lexical system of the Ukrainian language in general and in particular structure of Ukrainian terminology. The features of the construction of terminological noun-juxtapositions with equal components as a separate category of compound words with constant nominatvity, full design and idiomatvity. The characteristic of the specific terminology antonymous pairs – components noun-juxtapositions, determined their species, combined in lexical-semantic groups.

Key words: *semantic relation, antonymic relation, terminological noun-juxtapositions, terminological antonymous pair.*

Наталя Романова
(Херсон)

УДК 811.112.2: 81'37

**СЕМАНТИЧНІ АКЦЕНТИ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ
НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ**

*У статті розглянуто особливості семантики емотивної лексики німецької мови XVI ст., що пов'язані зі специфікою позамовних і мовних чинників, проаналізовано її частиномовний вияв у біблійних текстах *Altes Testament*, а саме: *Das Buch Kohelet* і *Das Hohelied*, перекладених Мартіном Лютером, виявлено частоту поширення інвентарного списку лексем у словесній тканині в термінах*

морфології, простежено зв'язок норми вираження емоцій із комунікативною ситуацією, експресією як соціально-психологічним чинником, культурою поведінки й культурою спілкування мовців, виокремлено п'ять семантико-тематичних блоків емотивної лексики, що характеризуються різною динамікою наповнення і реалізації. Установлено її градування, релевантне негативній, позитивній, амбівалентній, нейтральній модусній оцінці. Акцентовано увагу на функціонуванні домінуючих лексем у межах найчастотніших семантико-тематичних блоків, обґрунтовано комунікативну й прагматичну спрямованість уживання емотивної лексики.

Ключові слова: емотивна лексика, емоція, семантика слова, семантико-тематичний блок, біблійний текст, доба Відродження.

Постановка наукової проблеми. Семантика емотивної лексики німецької мови доби Відродження викристалізувалась у надрах нового, «буржуазного суспільства з його економічними та відповідними культурними характеристиками, індивідуалізмом, приватною ініціативою, промисловістю тощо» [14, с. 532], що не могло не відбитись на її якісному й кількісному складі [15, с. 1]. Зазнавши соціально-політичного, економічного, культурного впливу, емотивна лексика звільняється почасти від старого середньовічного змісту й редукується до потреб одного з титанів у особі Мартіна Лютера (1483–1546), зливається із його особистістю й матеріалізується творчими проектами [8; 18]. Безумовно, йдеться про мовну діяльність німецького генія, чий поетичні й прозові твори, проповіді й церковні пісні, музика й композиції, переклад релігійної літератури, зокрема Книги Книг – Біблії, вважаються попри час і смаки поколінь взірцем для наслідування, творчості, креативності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Емотивна лексика слугувала предметом наукового пошуку А. Вежбицької, О.П. Воробйової, М.В. Гамзюка, С.В. Гладь, Я.В. Гнезділової, В.І. Дудки, А.М. Манзія, Г.І. Приходько, В.І. Шаховського та ін. Однак поза увагою науковців залишаються дослідження семантики цих мовних одиниць у біблійних текстах узагалі та в окремих авторів зокрема.

Мета статті – виокремити основні семантичні типи емотивної лексики німецької мови XVI ст. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання:** 1) схарактеризувати емоції як психологічне явище; 2) розкрити сутність народної і «первинної релігійної мови»; 3) описати вплив перекладу на семантику слова; 4) визначити семантико-тематичні блоки емотивної лексики німецької мови доби Відродження та їхні кількісні параметри; 5) окреслити смислове наповнення найчастотнішої емотивної лексики німецької мови через авторські біблійні тексти – *Das Buch Kohelet* – «Книга Еклезіястова (або Проповідника)» і *Das Hohelied* – «Пісні над піснями» (переклад М. Лютера).

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Сучасні психологи й лінгвісти одностайні в думці, що «емоції завжди ситуативні й когнітивні (тобто в їх основі лежать когнітивні процеси), тому і вибір мовних засобів завжди пов'язаний із ситуацією, оскільки існує як мінімум дві системи вираження емоцій – мова тіла і мова слів» [12, с. 53]. У цьому світлі норми вираження емоцій релевантні, *по-перше*, емоціогенній ситуації, яка є динамічним, дуже рухливим утворенням, що складається із постійно змінних сил дії [16, с. 27]; *по-друге*, особливостям експресії, які людина використовує із певною метою, приміром: захист, самовираження, мімікрія, адаптація [2, с. 47]; *по-третє*, культурі поведінки, яка вважається «культурою емоційної стриманості» [13, с. 865]; *по-четверте*, культурі спілкування, однією з органічних частин якої є мовний етикет [17, с. 6-7]; *по-п'яте*, гендерним ролям, зумовлених соціо- й історично-культурно [10, с. 304-305]. При цьому стверджується, що відповідати нормі це – значить бути «як усі» та «як завжди» [1, с. 299]. У складі норми розрізняють щонайменше три категоріальні компоненти – 1) об'єктивну реальність (алетичні факти), 2) прескрипційні настанови (деонтологічні факти) й 3) оцінку (аксіологічні факти) [9, с. 90-91]. Стосовно реалізації мовного етикету, то комунікативна й емоційна поведінка несуть у собі важливу інформацію: а) про мовця – його знання, досвід, уміння, уподобання, пристрасті, інтереси, життєву енергію, що виражається у темпераменті та б) про діяльність мозку, який працює з урахуванням певної ситуації, «містить потенційні можливості програмування як за жіночим, так і чоловічим типом, реалізація яких залежить від умов індивідуального розвитку» [10, с. 306]. Відповідно до соціально-психологічного й лінгвокультурного відображення, об'єктом є не все довкілля, а

тільки те, що окреслене такою ситуацією й пов'язане із взаємодією людей, їхньою спільною діяльністю. Партнери зі спільної дії оцінюють стратегію й тактику поведінки одне одного й інших людей. Оцінка стосується не лише змісту того, **що** робить партнер, а й того, **як** він це робить, **заради** чого. Тобто в комунікативній ситуації сконцентровано відображені уявлення індивідів про бажане, необхідне, правильне або девіантне, морально-правове або засуджуване. Можливо, з такої логіки виходив і М. Лютер, перекладаючи Біблію унормованою німецькою мовою (народна + офіційна) [22], зв'язуючи в один вузол розмаїття місцевих діалектів, історичне коріння яких сягає різних груп західно-германських племінних нарід, а також діалектів у межах цих груп, наприклад: усередині верхньонімецької групи розбіжності між баварським, швабським або гессенським діалектами не менш глибокі, ніж між польською й чеською або сербською й болгарською мовами та письмову канцелярську імператорську мову [6, с. 98, 74-75]. Усе це засвідчує інваріантність семантики досліджуваних слів. Тому цілком правомірно вважати її вторинною відносно народної і «первинної релігійної мови».

Загальновідомо, що жива народна мова завжди відстає культурно від літературної у своєму зростанні, її словник дуже консервативний і вбогий, якщо йдеться про окрему особу з народу, і, навпаки, надзвичайно багатий у плані цілості. Тільки глибоко знаючи живу мову цілої нації, а не окремих її одиниць чи місцевостей, можна створити національну літературну мову, як знаряддя найдоцільнішого національного порозуміння. Отже, адекватні уявлення про співвідношення семантики емотивної лексики живої народної і літературної німецької мови можна отримати тільки тоді, коли аналізувати їх в єдності та без фетишизму чи применшення одних або інших. Розгляд цієї проблеми виходить за межі нашого студювання і може бути предметом **подальших наукових розвідок**.

Що стосується первинної релігійної мови, то – це образна мова, яка використовує численні символи, метафори, метонімії і поетичні форми. У цій мові релігійний досвід панує над розумом, а духовне – над етичним [3, с. 23-24]. Таким чином, ідеться про можливість корекції семантики емотивної лексики вихідної комунікації, зокрема про розширення через символіку, метафоризацію, метонімізацію чи образність.

Звісно, семантика емотивної лексики кінцевої комунікації вимагала від М. Лютера не простого збільшення мовного досвіду, а серйозної міжкультурної переорієнтації і компетенції у міжкультурних нормативних і духовних відносинах [5, с. 231-232].

Якщо порівняти переклад М. Лютера з трансляційною версією аналізованих текстів, виконаних єпископами Німеччини, Австрії, Швейцарії, Люксембурга, Люттиха, Боцен-Бріксена в ХХ ст. [21, с. 720-737], то можна сказати, що читач отримав інший продукт, максимально наближений до норм літературної німецької мови [21, с. v]. Наведемо переклад віршів Книги Екклезіястова (або Проповідника), що містять емотивно забарвлені слова: *Ich sprach zum **Lachen**: Du bist toll und zur **Freude**: Was machst du?* (Pred. 2:2) [22]. *Über das **Lachen** sagte ich: Wie verblendet!, / über die **Freude**: Was bringt sie schon ein?* [21, с. 721].

У перекладі М. Лютера емоційний стан Проповідника **Lachen** і **Freude** є живою мислячою істотою, рівноправною людині. Тут емоція радості чи стан душі фігурують як чуттєвий образ, пережитий самим оповідачем. Лінгвістику пережитого втілено формами означених артиклів *zum* і *zur*, субстантиватом *Lachen*, повтором: а) особовий займенник *Du, du* і б) приголосні звуки *ch* [ç] і [x], які обмежують тривалість вимоги голосних *I, a*, а також гемінацією *bist toll, machst du*, інтонацією уточнюючого речення *Was machst du?*. Отже, психічне трансформовано в окремий персоніфікований простір, що існує паралельно з фізичним та вербалізується комплексно на всіх рівнях мови – фонологічному, словотвірному, лексичному, граматичному.

Колективний переклад нівелює поняття психічного образу й підсилює антропоцентризм *sagte ich*, демонструє науковість психологічних знань *Über das Lachen, über die Freude*, відображає функціональний стиль *Wie verblendet!* – «Дурість!», наголошує на диференційному пізнанні емоції радості *Was bringt sie schon ein?*. Відтворено градацію, динаміку руху, контрольованість і оцінку названої емоції. Цей переклад, на нашу думку, програє у плані чуттєвості і виграє у плані експресії та словесної образності. Таку розбіжність можна пояснити обмеженням функціонування – «für den kirchlichen Gebrauch in Gottesdienst und Schule» та широтою адресності – «den katholischen und nichtkatholischen Christen wie auch der Kirche».

Fernstehenden» [21, с. VI]. Іншими словами, біблійні тексти адаптуються до церковного вжитку на окремішньому чи професійному (теологічному) й загальному чи непрофесійному (дидактичному) рівнях. Сюди додається й духовна структурація соціуму, що враховує різні конфесії (katholischen und nichtkatholischen Christen) та релігійний статус особи (der Kirche Fernstehenden).

Із усього зазначеного вище неважко помітити, що семантичні акценти емотивної лексики німецької мови пов'язані з комунікативно-прагматичними й хронологічно-концептуальними чинниками.

У змістово-фактологічному матеріалі можна виділити кілька семантико-тематичних блоків (далі – СТБ), що корелюють із теорією диференціальних емоцій [7]. Ця теорія визнає за базовими емоціями функції детермінант поведінки в найширшому діапазоні її виявів і розглядає їх (емоції) як систему [там само, с. 54-69]. На тлі сказаного, СТБ постають у такому вигляді: 1. Невдоволення; 2. Задоволеність; 3. Емоційні відтінки; 4. Спокій; 5. Назва людини/закладу, що втілює позитивні почуття. Ієрархічність СТБ ґрунтується на обсязі реєстрових слів, представлених нижче. Перевага чи значущість негативної семантики свідчить про асиметричність відношень «невдоволення/ задоволення», неоднорідність самовираження і ставлення мовної особистості до навколишнього світу – предметне, дійове, ознакове, інтер'єктивне тощо. Асиметричними називаємо такі відношення, при яких компоненти зіставлення (семантика емотивної лексики) розрізняються або кількісно (більше – менше), або якісно (позитивні – негативні – амбівалентні – нейтральні емотивні семи).

СТБ «**Невдоволення**» охоплює природно-психічні й морально-психологічні якості індивіда, характеристики негативного психоемоційного й психофізіологічного стану людини, її негативної експресії: **(N)** *Arges, Eitelkeit, Fluche, Furcht, Grämen, Haß, Hassen, Jammer, Klagen, Leid, Plage, Schmerzen, Schreien, Sorgen, Streit, Trauern, Traurigkeit, Trotz, Unglück, Weinen, Widerspenstiger, Zorn*; **(V)** *sich ängsten, sich ergötzen, erzürnen, fluchen, fürchten, hassen, leiden, neiden, plagen, scheuen, verachten, verdammen, wehen, widerstehen, zürnen*; **(Adj)** *eitel, elend, feindselig, schrecklich, unselig, unwillig* – усього 99 слів. Частота поширення негативної емотивної лексики у межах корпусу вибірки (251 лексична одиниця) становить 39,4%, у словесній царині досліджуваних текстах (7011 словоформ) – 1,41%.

До СТБ «**Задоволеність**» можна віднести збалансованість природно-психічних, морально-психологічних і вольових якостей індивіда, які складаються із характеристики внутрішнього емоційного балансу людини, її позитивної активності, спрямованої на довкілля і на себе, адекватної експресії: **(N)** *Freude, Gefallen, Glück, Hoffnung, Lachen, Liebe, Lieben, Lust, Mut, Willen, Wollust, Wollüsten*; **(V)** *erfreuen, sich freuen, gefallen, genießen, herzen, küssen, lieben, lüsten, wohlleben, sich wundern*; **(Adj)** *angenehm, froh, fröhlich, lieb, lieblich, nütz, unschuldig*; **(Inter)** *o daß, du Liebe in Wollüsten!, o du Schönste unter den Weibern?, o Sulamith!* (91 чи 36,3% масиву вибірки, або 1,3% змістово-фактологічного матеріалу).

У СТБ «**Емоційні відтінки**» репрезентовано різні ступені емоційних відношень людини до об'єктів навколишнього світу, що складаються із характеристики уточнення і підсилення її експресивного стану: **(Part)** *denn, doch, etwa, ja, nicht, nun, nur, schon, selbst, so gar, zu* (46 чи 18,3% обсягу експериментальної картотеки, або 0,66% обсягу словоформ аналізованих текстів).

Для СТБ «**Назва людини/закладу, що втілює позитивні почуття**» характерні такі семантичні типи: природно-психічні, морально-психологічні якості людини та продукти її розумово-фізичної діяльності, які складаються із позитивної характеристики розуміння відношень, почуттів, психічних станів іншої особи й позитивного функціонального навантаження штучно створених споруд: **(N)** *Klaghaus, Liebe, Lieben, Liebste, Tröster* (7 чи 2,79% корпусу вибірки, або 0,1% досліджуваного текстового матеріалу).

СТБ «**Спокій**» містить природно-психічні й психофізіологічні якості людини, які складаються із характеристики рівноваги її емоційної системи, зниження інтенсивності життєдіяльності, гальмування інтелектуальної, вольової й емоційної активності індивіда: **(N)** *Friede, Ruhe, Schweigen*; **(V)** *ruhen* (6 чи 2,39% вибірки емотивно забарвлених слів, або 0,086% словникового складу розглядуваних текстів).

Навіть при поверховому погляді на частиномовний розподіл у межах СТБ зрозуміло, що домінують повнозначні частини мови – N чи іменники (1,27%), V чи дієслова (0,83%) і Adj чи

прикметники (0,80%). Актуалізація емотивних іменників свідчить про чуттєве сприйняття предметного й ідеального світів, межі яких розмиті, апелюють до шкали релігійних, духовних і соціальних цінностей суспільства та особистісних (царських) етичних норм, загального рівня ерудиції оповідача. Йдеться про могутнього, мудрого, терплячого царя давньої держави Ізраїль Соломона (965–928 рр. до н.е.), якому приписують написання аналізованих текстів.

Неповнозначні частини мови представлені Part чи емотивними частками (0,66%) та Inter чи емоційними вигуками (0,029%). Низька частота вживання емоційних вигуків має безпосереднє відношення до раціонального підходу, що був провідним у мовознавстві XVI ст. і заперечував емоційне як категорію поганого [4, с. 10-11], та специфіки біблійних текстів, призначених для навчання сенсові життя та подружніх відносин.

Обсяг статті не дозволяє розглянути семантику всіх зафіксованих мовних одиниць, тому обмежимося лише найчастотнішими в межах одного з найбільш активного СТБ – «Невдоволення». Тут виділяються два іменникові деривати – *Jammer* (7 випадків) і *Unglück* (7). Для розкриття їх контекстуальної семантики важливо встановити словникове тлумачення. За вихідні значення приймаються дані сучасних одномовних [20, с. 527] і двомовних [23, с. 637] німецьких словників, бо лексикографічні праці А. Гетце (1920) і К. Баофельд (1996) не кодифікують цих лексем. Кількісний розподіл їх значень релевантний симетричному – кожна з лексем уживається у трьох позиціях: *Jammer* позначає: 1) журбу, 2) негативні душевні переживання і 3) почуття сильного душевного болю, безвихідності; *Unglück* – 1) форму негативного емоційного стану, 2) об'єкт як носія негативного емоційного стану і 3) функціональний стиль.

Як бачимо, поняттєві компоненти співвідносяться загалом із психічним (*Jammer*) та психологічно-соціальним (*Unglück*). При цьому психічне мислиться у діалектичному, а психологічно-соціальне – в логічному аспекті.

Попередньо зауважимо, що в перекладі обидва іменники реалізують пряме й переносне значення, маніфестуючи переважно негатив. Щоправда, трапляються випадки й позитиву (*Unglück*), вираженого стилістичним контекстом. Стилістичний контекст – це така сукупність формально фіксованих умов, за яких не тільки однозначно виділяється, а й розширюється зміст будь-якої мовної одиниці [11, с. 246]: *Denn dem Menschen, der ihm gefällt, gibt er Weisheit, Vernunft und Freude; aber dem Sünder gibt er Unglück, daß er sammle und häufe und doch dem gegeben werde, der Gott gefällt* (Pred. 2:26). У наведеному прикладі стилістичний контекст побудований на паралельних (*gibt er, der ... gefällt*), протиставних (*aber*) конструкціях та спеціальному маркеріві для регулювання контрасту *Unglück* – емотивній частці *doch* зі значенням «адже». Турбота чи *Unglück* для *Sünder* є спасінням, очищенням, оновленням. Бог програмує всілякі негаразди і посилає їх у вигляді дій: збирання *sammle* і накопичування *häufe* статків, які потім одержить праведник *dem gegeben werde*, чи улюбленець божий *der*. Уживання емотивної частки *doch* перетворює негативне в позитивне, зводить ефект протиріччя до мінімуму, перериває семантику причинно-наслідкового ланцюга комунікативного акту, виступаючи оператором переорієнтації адресата в напрямі започаткування іншого «сценарію».

Для наочності прямого й переносного значення візьмемо іменник *Jammer*.

Пряме значення – «душевна нудьга» – зафіксовано нами в різних ситуаціях: 1) коли мудра людина (Соломон) бачила всі продукти діяльності суспільства, які вважала нікчемними, не важливими: *Ich sah an alles Tun, das unter der Sonne geschieht; und siehe, es war alles eitel und Jammer* (Pred. 1:14), 2) коли мудра людина бачила результат власної праці, власних зусиль: *Da ich aber ansah alle meine Werke, die meine Hand getan hatte, und Mühe, die ich gehabt hatte, siehe, da war es alles eitel und Jammer und nichts mehr unter der Sonne* (Pred. 2:11), 3) коли спільнота кваліфікується релігійно й духовно: *... aber dem Sünder gibt er Unglück, daß er sammle und häufe und doch dem gegeben werde, der Gott gefällt. Darum ist das auch eitel Jammer* (Pred. 2:26), 4) коли мудра людина оцінює жадібність: *Es ist besser eine Hand voll mit Ruhe denn beide Fäuste voll mit Mühe und Jammer* (Pred. 4:6), 5) коли мовець намагається провести вододіл між віком і розумом, між розумом і соціальним статусом: *Und des Volks, das vor ihm ging, war kein Ende, und des, das ihm nachging; und wurden sein doch nicht froh. Das ist je auch eitel und ein Jammer* (Pred. 4:16), 6)

коли порівнюється фізичний і психічний стан людини: *Es ist besser, das gegenwärtige Gut gebrauchen, denn nach anderm gedenken. Das ist auch Eitelkeit und Jammer* (Pred. 6:9).

Метафорично використаний іменник *Jammer* зазнає розширення узуальної семантичної структури та актуалізує значення «недуга»: *Denn der Reiche kommt um mit großem Jammer; und so er einen Sohn gezeugt hat, dem bleibt nichts in der Hand* (Pred. 5:14). Перенесення відбувається із антропосфери в сферу артефактів за схемою «людина – річ» через соціальну характеристику *Reiche*. Негатив *Jammer* підсилюється прикметником *großem*, що вказує на інтенсивність і стадію «захворювання».

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Нами було встановлено п'ять типів семантики емотивної лексики німецької мови доби Відродження, що органічно пов'язані з бінарною опозицією її ознак: 1) логічною: «пряме – перенесене», 2) оцінно-семасіологічною: «позитивне – негативне», 3) когнітивною: «стереотип – ідіотип», 4) функціональною: «професійне – непрофесійне», «лінгвістичне – стилістичне». Семантичний розвиток найчастотніших негативних емотивних іменників пройшов шлях від своєї конкретної реалізації через *емоційний стан* царя Соломона до абстрагування поняття «емоції» через *символіку* й образ християнського Бога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт / Нина Давидовна Арутюнова. – М. : Наука, 1988. – 341 с.
2. Бойко В.В. Психоэнергетика / Виктор Васильевич Бойко. – СПб. : Питер, 2008. – 416 с. – (Серия «Краткий справочник»).
3. Ваард Я. де На новых языках заговорят: Функциональная эквивалентность в библейских переводах / Ян де Ваард, Юджин Альберт Найда ; [пер. с англ. под ред. А.А. Алексеева]. – СПб. : РОССИЙСКОЕ БИБЛЕЙСКОЕ ОБЩЕСТВО, 1998. – 272 с.
4. Гамзюк М.В. Емотивный компонент значения у процесі створення фразеологічних одиниць (на матеріалі німецької мови) / Микола Васильович Гамзюк. – К. : Вид. центр КДЛУ, 2000. – 256 с.
5. Демецька В. Теорія адаптації: крос-культурні та перекладознавчі проблеми / Владислава Демецька. – Херсон : МПП «Норд», 2006. – 346 с.
6. Жирмунский В.М. История немецкого языка / Виктор Максимович Жирмунский. – М. : Изд-во ЛИЯ, 1956. – 387, [1] с.
7. Изард К.Э. Психология эмоций / Кэрролл Эллис Изард ; пер. с англ. В. Мисник, А. Татлыбаева. – СПб. : Питер, 2008. – 464 с.
8. Наумов В.В. М. Лютер – первый немецкий фонолог / В.В. Наумов // Вестник гуманитарного факультета Ивановского государственного химико-технологического университета : сб. науч. трудов [отв. ред. Н.К. Иванова]. – 2008. – Вып. 3. – С. 274–275.
9. Николаева Т.М. Функции частиц в высказывании: На материале славянских языков / Татьяна Михайловна Николаева. – М. : Наука, 1985. – 169 с.
10. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: підручник: у 2 кн. Кн. 1: Соціальна психологія особистості і спілкування / Лідія Ернестівна Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2004. – 576 с.
11. Приходько Г.І. Способи вираження оцінки в сучасній англійській мові / Ганна Іллівна Приходько. – Запоріжжя : ЗДУ, 2001. – 362 с.
12. Приходько А.И. Роль и место эмоций в формировании картины мира / А.И. Приходько // Нова філологія : зб. наук. праць [відп. ред. В.М. Манакін]. – Запоріжжя : ЗНУ, 2010. – № 37. – С. 52–55.
13. Роменець В.А. Історія психології ХХ ст. / Володимир Андрійович Роменець, Ірина Петрівна Маноха. – К. : Либідь, 1998. – 992 с.
14. Роменець В.А. Історія психології: Стародавній світ. Середні віки. Відродження / Володимир Андрійович Роменець. – К. : Либідь, 2005. – 916 с.
15. Стишов О.А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.01 / Олександр Анатолійович Стишов. – К., 2003. – 35 с.
16. Татенко В.О. Володимир Андрійович Роменець (1926–1998): життя як вчинок і подія / В.О. Татенко, Г.М. Титаренко // Володимир Андрійович Роменець, Ірина Петрівна Маноха Історія психології ХХ ст. – К. : Либідь, 1998. – С. 7–37.
17. Фабіан М.П. Ввічливість – основа етикету / М.П. Фабіан // Сучасні дослідження з іноземної філології: зб. наук. праць [відп. ред. М.П. Фабіан]. – Ужгород : ПП Підголицин П. Ю., 2006. – Вип. 4. – С. 5–9.
18. Фомичёва Н.А. Мартин Лютер как выдающийся деятель культуры эпохи позднего средневековья: дис. на соискание науч. степени кандидата культуролог. наук: 24.00.01 / Фомичёва Наталья Алексеевна. – М., 2004. – 188 с.
19. Beyer H. Sprichwörterlexikon / H. u. A. Beyer. – М. : ВШ, 1989. – 392 S.

1. 20. Der kleine Wahrig: Wörterbuch der deutschen Sprache / [hrsg. u. neu bear. v. R. Wahrig-Burfeind]. – München : Bertelsmann Lexikon In-t, 2007. – 1151, [1] S.
20. Die Bibel Altes und Neues Testament Einheitsübersetzung. – Freiburg ; Basel ; Wien : Herder, 1992. – 1460 S.
21. Die Luther Bibel [Електронний ресурс]. – Режим доступу до кн.: Bibel_-_Luther_1545_-_Altes_Testament [1].
22. Müller V. Das große Deutsch-Ukrainische Wörterbuch / Vitalij Müller. – [4., korrigierte u. erg. Aufl.]. – K. : Verlag «Tschumatzkij Schljach», 2012. – 792 S.

Романова Н. Семантические акценты эмотивной лексики немецкого языка эпохи Возрождения.

В статье рассмотрены особенности семантики эмотивной лексики немецкого языка XVI века, связанные со спецификой внеязыковых и языковых факторов, проанализировано её частеречное выражение в библейских текстах Altes Testament, а именно: Das Buch Kohelet u Das Hohelied, переведённых Мартином Лютером; выявлено частоту распространения инвентарного списка лексем в словесной ткани в терминах морфологии, прослежено связь нормы выражения эмоций с коммуникативной ситуацией, экспрессией как социально-психологическим фактором, культурой поведения и культурой общения говорящих, выделено пять семантико-тематических блоков эмотивной лексики, которые характеризуются различной динамикой наполнения и реализации. Установлено её градуировку, релевантную отрицательной, положительной, амбивалентной и нейтральной модусной оценке. Акцентируется внимание на функционировании доминантных лексем в пределах наиболее частотных семантико-тематических блоков, обосновано коммуникативную и прагматическую направленность употребления эмотивной лексики.

Ключевые слова: эмотивная лексика, эмоция, семантика слова, семантико-тематический блок, библейский текст, эпоха Возрождения.

Romanova N. Semantic Accents of German Emotive Vocabulary of the Renaissance Epoch.

The article examines the semantic features of German emotive vocabulary of XVI-th century, associated with specific extra-linguistic and linguistic factors. The author analyzes its expression in biblical texts of Old Testament, namely: The Book of Ecclesiastes and Song of Solomon, translated by Martin Luther; the frequency of the inventory list of lexems in the verbal texture in the terms of morphology has been defined; the connection between the norm of emotional expression and the communicative situation has been investigated; as well as that among expression as a social and psychological factor, cultural behavior and cultural communication of speakers; five semantic-thematic units of emotive vocabulary have been singled out, characterized by different dynamics of the content and realization. The gradation which is relevant to negative, positive, ambivalent, neutral assessment has been found out. The attention is focused on functioning of the dominant lexems within the most frequent semantic-thematic units; the communicative and pragmatic orientation in the use of emotional vocabulary has been grounded.

Key words: emotional vocabulary, emotion, semantic word, semantic-thematic unit, the biblical text, the Renaissance era.

Наталія Романюк
(Запоріжжя)

УДК 811.111:379.8.091:81'373.7

**ФРАЗЕОСЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ «ДОЗВІЛЛЯ»
ЯК ФРАГМЕНТ ДІАЛЕКТНОЇ КАРТИНИ СВІТУ**

Розглянуто фразеологічні засоби вербалізації концепту «Дозвілля» в діалектній картині світу на території північно-східної Англії, зокрема Нортумберленду та Тайнсайду. Окреслена фреймова структура діалектного концептуального поля «Дозвілля». З'ясовано, що фразеосемантичне концептополе «Дозвілля» в названому регіоні складається з трьох семантично диференційованих фреймів, а саме: пасивний відпочинок (субфрейми: читання, перегляд телепередач, спілкування з друзями, пасивні ігри), пасивно-видовищний (субфрейми: відвідування публічно-масових заходів) та активний (субфрейми: заняття спортом, розваги, прогулянки, ігри тощо). За діалектними словниками виділені та проаналізовані приклади діалектних фразеологізмів аналізованого концептуального поля. Фактичний матеріал засвідчив, що серед усіх видів проведення дозвілля